

Награђена докторска дисертација

Грађевинско-архитектонски факултет, Универзитет у Нишу

Кандидат: др Марјан Петровић, научни сарадник

Ментор: др Александар Кековић, редовни професор

МОДЕРНА У СРБИЈИ 20. ВЕКА — ЗАОКРУЖЕНИ ПРОЦЕС СТВАРАЊА И ИЗГРАДЊЕ?

Др Марјан Петровић је, кроз научне радове на тему међуратне и послератне стамбене породичне и вишепородичне архитектуре у оквиру покрета модерна на територији града Ниша, обухватио читаву једну епоху изузетно важну, како на нивоу града Ниша, тако и на нивоу целе Србије. Награђена дисертација је свеобухватна и систематична студија вишепородичног становања Ниша у послератном периоду. Она представља и својеврстан заокружен процес анализе нишке стамбене архитектуре настале у покрету модерна, све до појаве постмодерне након 1980. године.

Поред анализе објеката и стамбених блокова на нивоу урбанистичке поставке, тема овог истраживања су и функционалне и обликовне карактеристике вишепородичних стамбених објеката насталих у послератном периоду нишке модерне. За послератни период интензивне изградње објеката за становање извршена је временска класификација изграђених објеката који су сврстани у две категорије: у прву категорију спадају објекти изграђени педесетих година 20. века, у периоду „зреле“ модерне који представља наставак нишке модерне архитектуре подигнуте између два рата, а другу категорију чине стамбени објекти настали касних шездесетих и седамдесетих година, у периоду „касне“ модерне Ниша. Поред систематизације везане за период изградње, извршена је и територијална класификација по којој су дефинисане две групације репрезентативних објеката одабраних за истраживање у оквиру ове дисертације. Просторни опсег истраживања у овој дисертацији подељен је у две зоне са две групе објеката. Прву чине објекти вишепородичног становања изграђени у градском језгру, док другу групу представљају објекти стамбених насеља вишепородичног становања формираних по тадашњој периферији, где се данас налазе пространи потези булевара. Одабрани репрезентативни примери стамбених и стамбено-пословних објеката су анализирани у виду студија случаја на основу формираног критеријумског модела.

Основни карактер дисертације је веома изражена слојевитост у истраживању која се одликује дедуктивним аналитичким приступом од општег ка посебном. Разлог оваквог приступа истраживању лежи у употреби свеобухватног сагледавања и рашчлањивања целине на појединачне просторне и функционалне елементе у циљу објективизације теме која се истражује. Поред тога, у финалном делу истраживања, извршене су упоредна анализа и синтеза установљених заједничких типолошких карактеристика одабраних објеката, по раније усвојеној периодизацији и дефинисаним нивоима (архитектонско-урбанистички, просторно-обликовни и ниво функционалне организације). Периодичном систематизацијом и класификацијом препознат је и утврђен развој вишепородичног становања у Нишу, односно развојни континуитет типолошких карактеристика анализираних објеката на свим дефинисаним нивоима.

Као најважнији доприноси резултата истраживања могу се издвојити следећи:

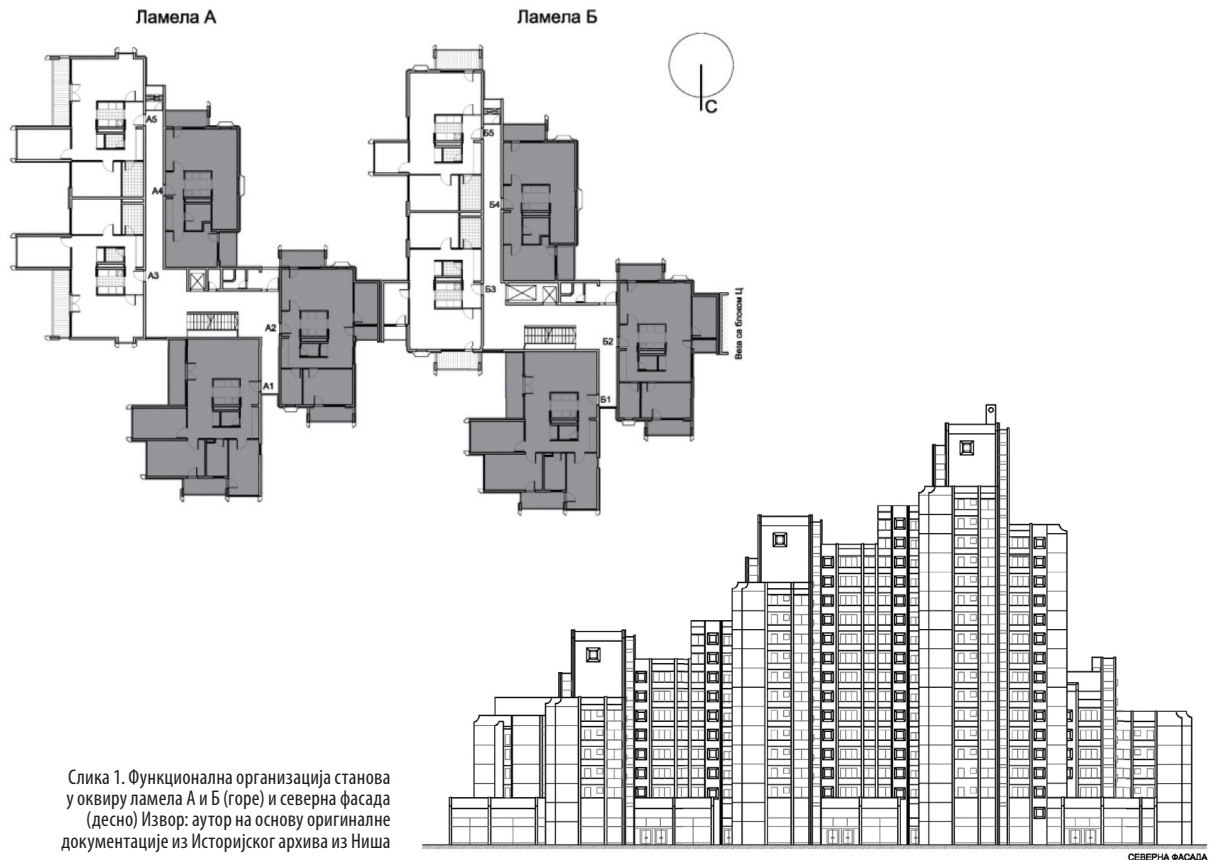
- Истраживачки модел и резултати истраживања доприносе унапређењу теорије и праксе планирања у погледу даљег развоја архитектонског и урбанистичког пројектовања, као и могућности стварања услова за унапређење, очување и заштиту изграђених објеката и градских простора анализираних у овом раду.
- Научни допринос овог рада огледа се у прегледној систематизацији и класификацији карактеристика објеката вишепородичног становања кроз јасно дефинисане периоде српске, односно нишке, модерне.
- Анализа добијених података сублимирана је у виду дефинисања конкретних и реалних смерница и циљева архитектонског и урбанистичког просторног развоја, као и у начину прилагођавања простора одређеним наменама и њиховим функцијама.
- Резултати истраживања осим научних имају и апликативне карактеристике – примењена је савремена (дигитална) обрада података добијених увидом у оригиналну пројектно-техничку документацију анализираних примера објеката – студија случаја.

Највећи значај послератне архитектуре модерне у Нишу генерално, а нарочито њеног зрелог и касног периода, јесте у великом интересовању научних и стручних кругова садашњег, савременог доба, за поновно разумевање те епохе и реинтерпретирање тада постављених принципа и вредности, уз успостављање новог правца у савременој архитектури Ниша и Србије генерално, а који се може окарактерисати као неомодерна. Коначно, „нишка школа“ архитектуре до данас није значајно мењала свој правац и курс још из доба касне, односно зреле модерне, већ је у

суштини временом била унапређивана и надограђивана, што свакако потврђује континуитет.

На основу свега наведеног, неизоставно је елементарно питање које произилази из докторске дисертације др Марјана Петровића: Да ли је модерна у Србији 20. века заокружени процес стварања и изградње, или ће у данашњем и у наредном времену доживети своју ренесансу?

Проф. др Александар Кековић

Слика 1. Функционална организација станова у оквиру ламела А и Б (горе) и северна фасада (десно) Извор: аутор на основу оригиналне документације из Историјског архива из Ниша

Слика 2. Садашњи изглед објекта на Тргу 14. Октобра Извор: Монографија и изложба „50 објекта модерне Ниша 1970-1990“, ДАН Ниша, 2012, стр. 41

